

دانشگاه الزهرا

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

عنوان:

برآورد درجه تکمیل و تشابه میان اعضای اکو و شورای همکاری خلی فارس "مقدمه ای بر

امکان تشکیل بازار مشترک اسلامی"

استاد راهنما: دکتر احمد یزدان پناه

استاد مشاور: دکتر زهرا افشاری

دانشجو: زهره کریمی درمنی

اسفند ماه ۷۷

چکیده :

در سالهای اخیر به مسئله همکاری اقتصادی بین کشورهای در حال توسعه بعنوان استراتژی مناسبی در جهت رشد و توسعه اقتصادی توجه زیادی شده است. کشورهای اسلامی نیز اخیرا به این مساله توجه بیشتری نشان داده و خواستار افزایش همکاریهای اقتصادی و تجاری بین خودشان می باشند، زیرا بخش بازرگانی در واقع نقش مهمی در رشد و توسعه هماهنگ سایر بخشهای اقتصادی بین کشورها دارد، البته به منظور ارتقا همکاری لازم است که درجه تکمیل بالقوه بین این کشورها تشخیص داده شود، درجه تکمیل بالقوه یا تشابه تجارت در حقیقت نشاندهنده امکان "ایجاد تجارت" بین کشورهاست. در این تحقیق با مروری بر معیارهای مختلف در مورد محاسبه تشابه صادرات - واردات، به محاسبه این مطلب در مورد کشورهای عضو اکو و اعضا شورای همکاری خلیج فارس پرداخته شده

بدین منظور با استفاده از دو مدل Cosine و EIS درجه تکمیل متقابل یا تشابه تجاری برای کشورهای مذکور محاسبه گردیده است.

از آنجا که این مدلها مقطعی می باشند، آمار مربوط به سالهای ۱۹۸۰، ۱۹۹۰، ۱۹۸۵ و سپس بطور متوالی تا سال ۱۹۹۵ مورد بررسی قرار گرفته اند. سال ۱۹۹۵ در واقع آخرین سالی بود که آمار مربوط به تجارت کالایی کشورها برای آن موجود بود. این آمار از مجلدات مختلف سازمان ملل (United Nation) جمع آوری شده است.

هر چند هدف اصلی این تحقیق بر آورد درجه تکمیل تجاری بین کشورهاست، اما جنبه های دیگر مسئله نیز برای ایجاد یک بازار مشترک اسلامی مورد بررسی قرار گرفته و نتایج بدست آمده از کل تحقیق حاکی از این است که با وجود اینکه اغلب زوج کشورها، دارای درجه تکمیل تجاری (یعنی درجه انطباق بردار صادرات یک کشور بر بردار واردات کشور دیگر) بسیار پایین می باشند، اما بقیه شرایط برای تشکیل هسته یک بازار مشترک اسلامی را تا حدی دارا هستند. به عبارت بهتر ۱۶ کشور مورد بررسی قادر خواهند بود تا پس از رفع بعضی از مشکلات اقتصادی و تولیدی خود، روابط تجاری بین خود را تقویت نموده و بتدریج به ایجاد یک بازار مشترک بپردازند، بطوریکه بعنوان هسته مرکزی بازار مشترک اسلامی عمل کرده و مابقی کشورهای اسلامی را بتدریج جذب نمایند.

فهرست مطالب

فصل (۱) کلیات: آشنائی با اتحادیه های اقتصادی و بازار مشترک اسلامی

۱-۱- مقدمه

۱-۲- نظرات دانشمندان علوم اقتصادی درباره اتحادیه های اقتصادی :

۱-۲- اتحادیه اقتصادی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی :

۱-۳-۱- اسلام زنجیر اتصال کشورهای اسلامی :

۲-۳-۱- بازار مشترک اسلامی چیست ؟

۳-۳-۱- چرا کشورها طالب بازار مشترک هستند !؟

۴-۳-۱- مزایای بازار مشترک

۵-۳-۱- عوامل موثر در تشکیل بازار مشترک

۴-۱- کشورهای مورد مطالعه و علت انتخاب آنها:

۱-۴-۱- اهداف تحقیق

۲-۴-۱- فرضیات تحقیق

۵-۱- سابقه علمی موضوع و پژوهشهای انجام شده در این زمینه :

۶-۱- مباحث فصول آینده

فصل (۲) آشنائی با کشورهای اسلامی و کشورهای منتخب

۱-۲- مقدمه

۱-۲-۱- تقسیم بندی کشورهای اسلامی بر اساس منطقه جغرافیایی :

۲-۲-۱- تقسیم بندی کشورهای اسلامی بر اساس ساختار اقتصادی

۲-۲-۲- آشنایی با دو پیمان اکو و شورای همکاری خلیج فارس

۱-۲-۲-۱- پیمان اکو:

۲-۲-۲- شورای همکاری خلیج فارس :

۳-۲-۲- آشنایی با ساختار اقتصادی و تجاری و شاخص های اجتماعی کشورهای منتخب

۱-۳-۲- ساختار اقتصادی اکو و شورای همکاری خلیج فارس

۲-۳-۲- شاخص های اجتماعی

۳-۳-۲- ساختار تجاری

۴-۲- جمع بندی

فصل (۳) چارچوب نظری: معرفی مدل های درجه تکمیل و تشابه تجاری

۳-۱-مقدمه

۳-۳-۱-برآورد ساده

۳-۳-۲-معیار Cosine (کسینوس)

۳-۳-۳-معیار تشابه فینگر-کرینین

۳-۳-۴-شاخص گروبل -لوید برای اندازه گیری تجارت بین صنعتی

۳-۳-۵-معیارهای تشابه EIS(Export-Import Similarity)

مقایسه دو معیار EIS و Cosine

کاربرد معیار eis

۳-۳-۶-فرضیه های لیندر

۳-۲-تعریف درجه تکمیل و تشابه

۳-۳-معیار های تشابه و درجه تکمیل

۳-۴-سابق تاریخی مدل های تشابه

۳-۵-نمونه ها و داده ها

ضمیمه فصل (۳)"ثبات معیار Cosine برحسب بردارها"

فصل (۴)برآورد تشابه صادرات -واردات برای کشورهای منتخب

۴-۱-مقدمه

۴-۲-درجه تشابه صادرات -واردات

۴-۳-شناسایی زوج کشورها با پتانسیل تجاری بالا

۴-۴-بر آورد پتانسیل تجاری بین دو پیمان اکو و شورای همکاری خلیج فارس

۴-۵-نتایج بدست آمده بر اساس معیار EIS

فصل (۵) "بررسی موقعیت ایران در میان اعضای اگو و کشورهای خلیج فارس"

۱-۵-مقدمه

۲-۵-وضعیت تجارت ایران با اعضای اگو و شورای همکاری خلیج فارس

۱-۲-۵-تجارت غیر نفتی

۲-۲-۵-اهمیت بخش نفت تجارت در ایران

۳-۵-میزان تشابه تجاری ایران با کشورهای مورد بررسی

۴-۵-بررسی نرخ رشد تشابه تجاری ایران

ضمیمه فصل (۵)"فهرست مهمترین کالاهای تجاری ایران در مورد بقیه کشورهای منتخب در سال

"۱۳۷۵"

الف- مهمترین کالاهای صادراتی ایران به :

ب-مهمترین کالاهای وارداتی ایران از

فصل (۶) جمع بندی و نتیجه گیری

۱-۶-جمع بندی :

۲-۶- نتیجه گیری و پیشنهادات

الف-کتب و مقالات فارسی :

ب-فهرست گزارشات فارسی

ج- فهرست کتب و مقالات انگلیسی:

د-فهرست گزارشات و منابع آماری انگلیسی

فهرست جداول

جدول ۱-۱-انواع همکاریهای اقتصادی

جدول ۱-۲-شاخص های اقتصادی ,اجتماعی و تجاری OIS و مقایسه آن با جهان (۱۹۹۶)

- جدول ۲-۲- مساحت, جمعیت, رشد جمعیت, تراکم جمعیت و درصد نیروی کار کشورهای منتخب
- جدول ۲-۳- GDP, GDP سرانه, نرخ رشد GDP برای کشورهای منتخب
- جدول ۲-۴- ذخایر نفت و گاز و مواد معدنی موجود در کشورهای منتخب
- جدول ۲-۵- صنایع عمده و محصولات کشاورزی کشورهای منتخب
- جدول ۲-۶- شاخص های سواد و بهداشت برای کشورهای منتخب
- جدول ۲-۷- نرخ های تولد, مرگ و میر و امید به زندگی در بدو تولد برای کشورهای منتخب
- جدول ۲-۸- جهت گیری و میزان تجارت کشورهای منتخب
- جدول ۲-۹- تجارت داخلی میان کشورهای عضو اکو و عضو شورای همکاری خلیج فارس, ۱۹۹۵
- جدول ۲-۱۰- شرکای عمده تجاری (صادرات و واردات) برای کشورهای منتخب
- جدول ۲-۱۱- مهمترین کالاهای صادراتی و وارداتی کشورهای منتخب
- جدول ۲-۱۲- امکانات بالقوه تجاری در کشورهای عضو اکو و شورای همکاری خلیج فارس
- جدول ۲-۱۳- درجه باز بودن اقتصادی کشورهای منتخب (۱۹۹۷)
- جدول ۴-۱- میانگین و انحراف معیار تشابهات تجاری بدست آمده برای کل نمونه ها بر اساس

کسینوس

جدول ۴-۲- توزیع جفت کشورها بر حسب تشابه صادرات- واردات

جدول ۴-۳- توزیع جفت کشورها بر حسب سطوح مختلف پتانسیل تجاری

جدول ۴-۴- درجه تکمیل تجارت بین زوج کشورها (۱۹۸۰) (Cosij)

جدول ۴-۵- درجه تکمیل تجارت بین زوج کشورها (۱۹۸۵) (Cosij)

جدول ۴-۶- درجه تکمیل تجارت بین زوج کشورها (۱۹۹۰) (Cosij)

جدول ۴-۷- درجه تکمیل تجارت بین زوج کشورها (۱۹۹۱) (Cosij)

جدول ۴-۸- درجه تکمیل تجارت بین زوج کشورها (۱۹۹۲) (Cosij)

جدول ۴-۹- درجه تکمیل تجارت بین زوج کشورها (۱۹۹۳) (Cosij)

جدول ۴-۱۰-درجه تکمیل تجارت بین زوج کشورها(۱۹۹۴) (Cosij)

جدول ۴-۱۱-درجه تکمیل تجارت بین زوج کشورها(۱۹۹۵) (Cosij)

جدول ۴-۱۲-پتانسیل تجاری بالا بین زوج کشورها

جدول ۴-۱۳-پتانسیل تجاری بین اکو و جی سی سی

جدول ۴-۱۳-درجه تکمیل تجارت بین زوج کشورها(۱۹۹۰) (Cosij)

جدول ۴-۱۵-۱۹۹۵(EISij)

جدول ۵-۱-ارزش صادرات ایران بر حسب مقاصد صادرات

جدول ۵-۲-ارزش واردات ایران بر حسب مبادی واردات

جدول ۵-۵-کشورهایی که دارای تشابه بالا یا متوسط با تجارت ایران هستند

جدول ۵-۳-میزان تشابه بردار صادرات ایران و واردات کشورهای دیگر

جدول ۵-۴-میزان تشابه بردار واردات ایران و صادرات کشورهای دیگر

مجموعه نمودار (۵-۱) تشابه بردار صادرات ایران و واردات کشورهای ...

مجموعه نمودار (۵-۲) تشابه بردار واردات ایران و صادرات کشورهای...

جدول ۵-۶-نرخ رشد تشابه تجارت ایران و کشورهای دیگر (۹۵-۱۹۸۰)